

Zastosowanie ręcznie formowanej dachówki karpiówki przy renowacji świątyń wiejskich na terenie Brandenburgii na przykładzie kościoła w Rossow

Późnośredniowieczny kościółek w Rossow, położonej w północnej Brandenburgii miejscowości, pochodzący z ok. 1514 roku, stanowi swoisty wyjątek w kwestii podejścia do konserwacji zabytkowych pokryć dachowych. W celu uzupełnienia ubytków użyto tu ręcznie formowanej dachówki z wypału węglowego – materiału, który ze względu na wysokie koszty produkcji zarezerwowany był dotychczas niemal wyłącznie dla obiektów prestiżowych. Zwykle przy renowacji kościołów wiejskich używa się tańszej dachówki wykonanej maszynowo, wymieniając całe pokrycie dachu. Niestety mimo prób dopasowania formy oraz faktury do historycznego materiału dachówka ta jednak z reguły odbiega dalece od oryginału.

Na południowej połaci dachu kościoła w Rossow w bardzo dobrym stanie zachowały się do czasów współczesnych średniowieczne ceramiczne dachówki karpiówki o wykroju gotyckim i sześciokątnym. Kościół jest salową budowlą bezchórową, wykonaną z kwader granitowych, o dobrze zachowanej średniowiecznej strukturze murów, ozdobnym szczycie wschodnim oraz wnętrzem, zdobionym rzadkim na tym terenie późnogotyckim malarstwem ściennym. Wraz z budową barokowej drewnianej

wieży zmieniono formę okien, dobudowano aneks południowy oraz przekształcono więźbę dachową. Na przestrzeni wieków podczas dokonywanych remontów w okresie baroku i w XIX wieku nie poddawano wymianie całego średniowiecznego pokrycia dachowego, ponownie używając go po wykonaniu naprawy dachu i jedynie je uzupełniając współczesnymi dachówkami.

Pod tym względem Rossow stanowi wyjątkowy przypadek, gdyż generalnie podczas

Odtwarzane dachówki na wzór oryginału.
Fot. Marek Fiedorowicz

przebudów i remontów, szczególnie pod koniec XIX wieku i w okresie powojennym, zabytkowe dachówki traktowano jako materiał czysto użytkowy, niewarty zachowania, który bez zastanowienia pieczołowicie wymieniano, w najlepszym razie używając go wtórnie do drobnych napraw murarskich, szczególnie w partiach gzymsu koronującego. W Rossow natomiast w celu zachowania oryginalnego historycznego budulca podczas niedawnego remontu kościoła zdecydowano się na wykonanie rekonstrukcji pokrycia dachowego, uzupełniając je nowymi dachówkami, wykonanymi przy zastosowaniu tradycyjnych metod wyrobu. Pierwszym krokiem było opracowanie

rysunków oraz wzorcowych modeli na podstawie oryginalnych dachówek i gąsiorów, za pomocą których można było porównać i dobrać odpowiedni wykrój, kolorystykę oraz fakturę. Po konsultacjach z niemieckimi służbami konserwatorskimi i władzami kościelnymi zdecydowano się na wykrój gotyki i ręczne palcowanie. Technologia wypalania w piecu węglowym zagwarantowała niejednorodną kolorystykę i delikatne przepalania. Dach pokryto w podwójną łuskę, uszczelnioną zaprawą wapienną; na południowej pości umieszczono zabytkowy materiał uzupełniony nowymi fabrykatami, pości północną pokryły zrekonstruowane dachówki. Całość uzupełniono oryginalnymi

Kościół w Rossow, Niemcy – odtworzona przy użyciu nowej dachówki połącz dachu. Fot. Tomasz Nieruchalski – Heritage Roof Tiles Sp. z o.o.

oraz odpowiednio dopasowanymi, nowo wypalonymi gąsiorami. Dachówki, wyprodukowane ręcznie i wypalone w XIX-wiecznym kręgowym piecu Hoffmannowskim w fabryce FCB Ceramika w Ostrzeszowie wspaniale uzupełniły braki w połącz dachu, podkreślając późnogotycki charakter kościoła. Pozostałe barokowe dachówki wykorzystano do pokrycia XVIII-wiecznego dachu aneksu południowego.

Wzorcową realizacją prac przy kościele w Rossow nie tylko zdobyła duże uznanie służb konserwatorskich, ale stała się również dobrym przykładem dla remontów prowadzonych przy innych obiektach zabytkowych, ciągnąc za sobą kolejne inwestycje i stawiając nowe wyzwania w procesie technologicznym i wzorniczym. Opisywaną dachówką jest obecnie kryty XIII-wieczny kościół w brandenburskiej miejscowości Gumtow, a w planach jest pokrycie podobnym materiałem dwóch kolejnych kościołów wiejskich, w tym perełki średniowiecznej architektury granitowej na terenie Brandenburgii – kościoła w Demerthinie.

mgr M. Sc. Marek Fiedorowicz

Kościół w Rossow, Niemcy po renowacji dachu przy użyciu dachówki karpówki produkcji FCB Ceramika. Fot. Tomasz Nieruchalski – Heritage Roof Tiles Sp. z o.o.